

Рис. 5. Результати дослідження за методикою ADOR у четвертокурсниць

За шкалою позитивного інтересу - високий рівень позитивного інтересу батька зафіксовано тільки у 24 % дівчат, що свідчить про батьківську впевненість в собі та у тому, що не батьківська строгість, а увага, тепло й відкритість стосунків між батьком і дочкою є проявом щирого інтересу. Половина студенток зазначає про середній рівень позитивного сприйняття, в якому все ж домінують теплі і дружні стосунки між батьком і дочкою. Результати низького рівня (у 26 %) свідчать про відсутність прийняття дочкою батька, що призводить до непорозуміння і скандалів.

За шкалою директивності найбільші показники були виявлені за низьким рівнем – так, у 2 курсу це 63%, а в 4 курсу 76%, що свідчить про відсутність директивності у вихованні доньки батьком у більшості діагностованих сімей. Так само за шкалою ворожості нами у більшості дівчат виявлено низький рівень (зокрема, 86% - 2 курс, 90% - 4 курс), що свідчить про те, що стосунки між батьком і дочкою є доброзичливими, теплими, дівчина може довіряти такому татові.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведене нами емпіричне дослідження дає змогу стверджувати, що образ батька впливає на розвиток уявлень про майбутнього чоловіка. Відтак роль батька у вихованні дівчинки не менш важлива, ніж роль матері. Завдяки батькові у дівчинки формується уявлення про чоловіків, власна жіночність і образ майбутнього партнера. Батько для дівчинки - це зразок чоловічої поведінки. Він перший чоловік, з яким вона має справу у своєму житті, який показує їй, якими взагалі є чоловіки. Від того, якою буде любов батька, безпосередньо залежить те, якою буде відчувати себе дівчинка, а потім і жінка, як вона буде поводити себе з чоловіками і як в майбутньому складеться її сімейне життя. Тому роль батька, особливості його виховання та ставлення до доньки не варто недооцінювати.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мацюк В.В. Формування у молоді образу майбутнього шлюбного партнера./ В.В. Мацюк- Тернопіль: ТНПУ, 2009. – 98 с.
2. Мацюк В.В. Психологічні механізми формування образу майбутнього шлюбного партнера / В.В. Мацюк // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №12. Психологічні науки: [Зб. наукових праць]. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2006. – № 10 (34). – 258 с.
3. Тайсон Ф. Психоаналитические теории развития / Ф.Тайсон, Р. Тайсон - Екатеринбург: Деловая книга, 1998.
4. Харламенкова Н.Е. Роль отца в дифференциации гендерной идентичности / Н.Е. Харламенкова // Психологический журнал - 2007. - №3. - С. 56-65.

Бобрик Н.

Науковий керівник – доц. Васильківська Н. А.

ЗАГОЛОВОК ЯК ОДНА З ОЗНАК ТЕКСТУ

Основною метою навчання української мови в початковій школі є «формування ключової комунікативної компетентності молодшого школяра, яка виявляється у здатності успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) в процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань» [5; с. 12]. Для реалізації цієї мети повинна проводитися ґрунтовна робота над усіма елементами тексту, який вважається найвищою одиницею мовлення.

Починаючи працювати з текстом, перше, з чим ми ознайомлюємося – це заголовок тексту. Уже у "передтекстовий період" заголовок починає впливати на потенційного читача, формуючи ефект очікування і прогноз щодо твору в цілому. Заголовок імпліцитно або експліцитно "виражає основний задум, ідею, концепт творця" [1, с. 133].

Таку саму думку висловив свого часу відомий психолог Л. С. Виготський: "... назва дається оповіданню зазвичай не випадково, вона несе в собі розкриття найважливішої теми, вона проектує ту доміную, яка визначає собою всю побудову твору" [2, с. 200].

Заголовок, який є очевидним і розташованим на певній відстані від основного тексту, входить в систему тексту. Як і будь-який словесний знак, він передає змістовно-фактуальну інформацію, виконуючи номінативну функцію. Заголовок виступає найпершою ознакою творів різного характеру. Крім деякої частини поетичних творів, які є неозаглавленими, решта літературних текстів супроводжується заголовком, який є їх обов'язковою ознакою.

Історична еволюція оформлення заголовка пов'язана, перш за все, з його здатністю в різні століття та епохи давати читачеві можливість зрозуміти приблизний зміст твору, прочитавши тільки його заголовок. Якщо порівняти сучасні заголовки і заголовки творів, які використовувались у часи Античності, то легко можна помітити, що зараз заголовки літературних творів стали значно коротшими і насиченішими стилістичними фігурами.

Заголовок як лінгвістичне явище висвітлювалось у працях багатьох лінгвістів, а саме: І. Р. Гальперіна, В. А. Кухаренко, Н. О. Фатєєвої, О. В. Джанджакової та інших. І кожен намагався підійти з різних сторін до вирішення кола проблем, інтегрованих з назвою тексту, її статусом, кількістю функцій, класифікацією заголовків тощо. Але, мабуть, складність полягає в тому, що різнобічність вирішення цих проблем пов'язана з різнохарактерністю підходів до класифікування [3].

Залежно від домінування зовнішніх або внутрішніх функцій виділяють два типи заголовків: зовнішні – спрямовані на читача, впливають на його емоційну сферу та внутрішні – спрямовані на текст та активізують комбінаторно-парадигматичні можливості мови, а також працюють на семантичному та композиційному рівнях організації тексту.

Існують декілька критеріїв поділу заголовків художніх творів за типами.

А.В. Ламзіна пропонує класифікацію заголовків, в основу якої покладено співвідношення заголовків з виокремленими компонентами твору.

Класифікація заголовків за А.В. Ламзіною:

Заголовки, що представляють основну тему чи проблему твору (надають читачеві загальне уявлення про ті явища життя, які відображені автором у творі);

Заголовки, що задають перспективу розвитку сюжету твору;

- фабульні заголовки (описують весь сюжетний ряд);

- кульмінаційні заголовки (заголовки, що виділяють найважливіший, з точки зору розвитку дії, момент);

3) Заголовки, що містять імена персонажів (значну частину таких назв представляють антропоніми; часто такі заголовки надають читачеві інформацію про національність, родову приналежність чи соціальний статус головного героя);

4) Заголовки, що позначають час і простір (характеризуються вживанням хронотопів – понять, що позначають час і простір).

Типології сучасних заголовків приділяє чимало уваги у своїх працях відомий журналістико-знавець В. Здоровега. Зокрема, він виділяє такі їх типи:

Інформаційний, який найчастіше використовується у подієвій інформації.

Спонукально-наказовий.

Проблемний. Стилістично може виражатися у формі питального речення чи зіставлення двох явищ.

Констатуючо-описовий.

Рекламно-інтригуючий [7, с. 67].

Свою класифікацію також розробив І. Р. Гальперін. У своїй праці “Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження” І. Р. Гальперін за формою вміщеної інформації класифікує заголовки на такі види:

1. назва-символ;

2. назва-теза;

3. назва-цитата;

4. назва-повідомлення;

5. назва-натяк, інтрига;

6. назва-оповідь [1, с. 123]

Залежно від кількості елементів смислової схеми тексту, які висловлює заголовок, виділяють однонаправлені і комплексні заголовки.

Однонаправлені заголовки співвідносяться з одним елементом смислової структури тексту. Значна кількість заголовків висловлює тему тексту (тематизуючі заголовки – термін запропонований А. І. Домашневим). Тема тексту входить до складу його основної думки – це теза, яка розкривається системою тез, що складають текст. Крім основних елементів загального змісту тексту, заголовок може актуалізувати і його другорядні елементи – ілюстрації до тез і загальний фон до мети повідомлення. Такі заголовки особливо експресивні, тому що вони побудовані на наголошенні неосновного, другорядного елемента. “Необов'язковість” та “вторинність” того, що виражено в назві, робить заголовок виразним, привертає читачу увагу.

Комплексні заголовки, на відміну від однонаправлених, співвідносяться одразу з кількома елементами структурної схеми тексту. Ступінь їх інформативності є вищим. Зв'язки цих заголовків з

текстом є ще одним із засобів підвищення виразності тексту [6, с. 5].

Заголовок має свої функції, які знаходяться в постійній взаємодії. Їх поділяють на зовнішні та внутрішні. Поділ функцій відбувається на тій підставі, що позиція читача вважається зовнішньою до відношенню до тексту, а позиція автора – внутрішньою. Зовнішні функції характеризуються комунікативним характером.

Загалом виділяють три зовнішні і три внутрішні функції заголовків, що корелюють одні з одними. До зовнішніх відносять репрезентативну (ця функція звернена до читача і ставить перед ним певне завдання, спосіб виконання якого він зможе отримати після прочитання книги), сполучну (заголовок встановлює певний зв'язок читача і твору, твору та інших текстів, а також замикає текст, зв'язуючи всі його елементи) та функцію організації читацького сприйняття.

Внутрішні функції поєднують в собі називну функцію (ця функція є внутрішньою стороною репрезентативної функції; це загальна функція для всіх творів, оскільки призначення заголовка полягає в ідентифікації тексту), функцію ізоляції та завершення (функція пов'язана із зовнішньою сполучною функцією – заголовок відділяє текст від інших текстів і забезпечує самостійність), а також текстотвірну (ця функція виступає у нерозривній єдності з зовнішньою функцією організації читацького сприйняття).

Додатково можна виділити такі функції:

інформативну функцію – полягає в тому, що заголовок тексту інформує читачів про його зміст;

рекламну функцію – для її виконання використовуються різні образно – виражальні засоби: крилаті вислови, афоризми, засоби сатири і т.д.;

естетичну функцію – ця функція націлена на підвищення емоційного впливу на читачів, тому є особливо значущою в художньому тексті.

Різні функції нерівномірно представлені в кожному конкретному заголовку; кожен заголовок має свій розподіл функцій. Відбувається взаємодія і суперництво не тільки між зовнішніми і внутрішніми функціями, але і функціями кожного виду зокрема. Остаточний варіант заголовку залежить від того, які тенденції у виборі заголовку переважають в автора.

Отож, заголовок як елемент тексту, має певні функції, виконує своє головне призначення: у лаконічній і яскравій формі повідомити читача про даний твір, у свою чергу заохочуючи його до прочитання даного тексту. На основі заголовку створюється читацька настанова на розуміння даного конкретного тексту, задаються умови його прочитання. Найповніше знаковий статус заголовка може бути обумовленим лише "після цілісності", коли з'ясовані усі його паратекстуальні зв'язки з текстом. Ось чому правомірним буде твердження про те, що "книга і є розгорнутий до кінця заголовок, а заголовок - стиснута до об'єму двох-трьох сторінок книга" [4, с.25].

ЛІТЕРАТУРА

1. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. – М.: Наука, 1981. - 138 с.
2. Гром'як Р. До проблеми сприймання літературного твору // Гром'як Р. Давне і сучасне: вибрані статті з літературознавства. – Тернопіль: Лілея, 1997. – 200 с.
3. Євграфова А. Заголовок як актуалізатор текстової інформації [Електронний ресурс] / Алла Євграфова – Режим доступу до ресурсу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1080>.
4. Крижановский С. Д. Поетика на заглавении / С. Д. Крижановский // Язык и литература. – 1997. – № 5-6. – С.20-39.
5. Програми для середньої загальноосвітньої школи (1-4 кл.). – К.: Початкова школа, 2012. – С.12.
6. Поэтика заглавений [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: www.diplomreff.ru/obraz/2.doc.
7. Садівничий В.О. Властивості, функції й типи заголовків у структурі та змісті публіцистики Миколи Данька [Електронний ресурс] / В. О. Садівничий – Режим доступу до ресурсу: [www.visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2007/1\(102_1\)/12_Sadivnychi.pdf](http://www.visnyk.sumdu.edu.ua/arhiv/2007/1(102_1)/12_Sadivnychi.pdf).

Козинець Т.

Науковий керівник – доц. Андрійчук І. П.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ У ВНЗ

Студентство в Україні складає вагомому частку суспільства, яка зайнята специфічною працею - навчанням. За останні роки відбулося значне зростання кількості молодих людей, які здобули або здобувають вищу освіту, що позитивно впливає не тільки на економічний розвиток нашої країни, але й на її становлення як демократичної європейської держави. З огляду на те, що молода людина, як правило, вступає у вищий навчальний заклад зразу після закінчення середньої школи, необхідно активно розвивати соціальні структури, які сприятимуть успішній соціалізації та професійному становленню студентської молоді.

Найважливішою соціальною вимогою до вищих навчальних закладів є орієнтація освіти не тільки на засвоєння студентами певної суми професійних знань, а й на розвиток його особистості, пізнавальних і творчих здібностей, успішної соціалізації в суспільстві та активної адаптації на ринку праці.

Як відомо, проблемі соціально-психологічної взаємодії особистості та суспільства,